

DE BAND

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR OVERMAAS

Uitgave : Ereleraar Dr J. Langohr & Z.E.H. Dr H. Veltmans Comité, Steenweg op Ninove, 152, HALLE (Brabant - België)

Postcheckrekeningen : Brussel 5202.51 - Den Haag 1455.32

Abonnement : België 100 Fr. p; Jaar.
Nederland 10 Fl. "

2° Jaargang

Het nummer : België 20 Fr.
Nederland 2 Fl.

Nr 4

Juli/Augustus 1958

OP GEN TAPIËT

Blz.

Op gen Tapiët.	1
Moederschap.	2
's Gravenvoeren - St-Anne Driesche.	3
De Legende van het Beeld en de Kapel van St-Anna.	4
Bij de Dood van Moeder.	7
Aan mijn Moederke.	8
Modder.	9
Indien de verloren Zoon een Moeder had gehad.	10
De Taak van Moeder.	11
De Mijnwerker verheerlijkt.	12
Rondom Montzen, Kerk en Parochie.	13
Uit onze Spraakleer.	16
Bij onze Prijsvragen - Het Beste Lied 1957.	17
Ter Bedevaart.	18
Wachter, wat is er van de Nacht ?	19
Bezinning.	22
Eva de Mulrepas - Sous la Tente ducale.	23

Dit Nummer wordt aan onze Moeders opgedragen.

AAN ONZE MOEDERS WORDT DIT NUMMER OPGEDRAGEN.

Een paar geschiedkundige bijdragen, gewijd aan de godsvrucht tot Sint-Anna, patrones der moeders, hebben wij omkranst met teksten die alle de "Moeder" verheerlijken.

M O E D E R S C H A P

Nu openen alle bloemen
hun kelken in de morgendauw
en huiverend ontvangen zij het stuifmeel,
kiem van het komende zaad.
In de velden deinen de halmen als zeeën
en de wufte winden hullen de aren
in een wolk van bevruchtend stof
tot ze buigen, zwaar van graan.
Om de kruinen der boomen in bloei
dragen gonzende zwermen
de kiem van de sappige vrucht
in het hart van elke bloesem.
De vogels paren bek aan bek
en bouwen jachtig hun nest.
De vissen leggen aan zonbeschenen oever
hun miljoenen eieren.
Het bloeddorstig instinkt van wilde dieren
wordt teder rond de wriemelende welpen.
De vrouw, koningin der schepping,
heeft in haar schoot,
bij schroomvol en heilig omarmen,
het kind aanvaard...

Onophoudend vaart nog de Adem Gods,
sinds de Eerste Dag der Schepping,
doorheen het Heelal :
"groeit en vermenigvuldigt",
het enig en groot gebod
van Liefde en Moederschap,
waaraan zelfs Zijn enige Zoon gehoorzaamt.

D'aarde prevelt de woorden der Maagd :
"mij geschiede naar Uw woord,"
en hijgt onder het geweld der barensvreugd.

Sint Anne Driesche

Il me reste à reproduire les faits et légendes concernant le lieu, anciennement connu sous le nom de "Sint Anne Driesche", c'est-à-dire, terre inculte de Sainte Anne.

A ce lieu aboutissaient dix chemins, venant en lignes droites des confins de l'ancienne Eburonie. Tous ces chemins portent des noms très anciens, tels que Mennekensput, Kattegraaf, Boomstraat, Treechterweg, Bessemerweg, etc. et existaient avant la conquête romaine. L'endroit où ils conduisaient était selon toutes les apparences un sanctuaire des Celtes, ou les habitants venaient célébrer la fête de Vodan.

Le nom du terrain vague "Driesche" qui s'étendait jadis devant la chapelle Sainte Anne, laisse supposer un lieu qui ne pouvait être labouré, de peur de troubler l'action de la divinité qui y résidait et y rendait des oracles.

Sur ce terrain, qui a été toujours une terre communale, restée inculte jusqu'au 19e siècle, gisaient il y a cent ans, d'après des témoins oculaires, plusieurs grosses pierres servant de banquettes aux pieux visiteurs de la chapelle. Ces pierres ont disparu lors de la construction des routes de Warsage et de Berneau. Cependant j'ai pu retracer l'identité de deux d'entre elles. L'une gît près du Jesuïetenhof à côté du ruisseau, l'autre est dressée à trente mètres de là, au coin de la maison, anciennement connue sous le nom "In de Swaen".

Un des chemins qui conduisent au Driesche de Sainte Anne, est appelé "Boomstraat", et doit son nom, dit-on, à l'arbre qui s'élevait sur ce Driesche et y abritait le lieu de jugement des Scholtes de la haute cour de justice de Foron. Mais je crois l'origine du lieu plus ancien encore ; les sapins qui entourent actuellement la chapelle Sainte Anne, étaient précédés par des marronniers qui à leur tour avaient remplacé l'arbre qui a donné son nom à la Boomstraat.

Le grand nombre des chemins qui aboutissent à ce lieu, son ancien nom et sa situation près du Mennekensput, le fait que la haute cour de Fouron y tenait ses assemblées, la présence des pierres et la légende qui dit que sur ces pierres on coupait les ennemis au moyen d'une scie en bois, révèlent une plus grande ancienneté du lieu et m'engagent à croire que sur cette place s'élevait jadis un vieux chêne emblème du grand Teut ou Vodan et constituait un lieu saint de nos ancêtres.

Carolus Waelbers.

DE LEGENDE VAN HET BEELD
EN VAN DE KAPEL VAN DE H. ANNA
TE 'S GRAVENVOEREN

26 Juli - Feestdag van St-Anna.

De naam Boomstraat komt van de "Wiboom" een eeuwenoude eik, die vroeger op de Sint-Anna Driesche stond.

De "Wiboom" was de gewijde boom van de druïden, priesters der Oude Kelten.

Te Argenteau bestaat, volgens Ceysens, een "Wihou", vroeger "Wihout", gewijd bos. In Voeren zelf treft men een "Sliwie" aan, plaatsnaam die denkelijk ook uitstaans heeft met "gewijde".

Onder de "Wiboom" was men vrij. Men mocht er niet aangevallen worden. Onder deze boom werden echter de doodstraffen uitgesproken, die dan op het "galgenveld", op de Voerenberg werden uitgevoerd.

De Romeinen plaatsten op de grote open plaats de "St-Anna Driesche" een Jupiterbeeld.

Delvaux was inderdaad van oordeel dat een grote steen, die zich langs de Bessemerweg bevond, als een gebroken Jupiterbeeld kon worden verondersteld, omdat hij in 't midden een vorm als een hand vertoonde. Hoofd, armen en voeten ontbraken echter.

Pepijn de Korte (714-768) een der grote Karolingers, plaatste aan de oude eik, in de inmiddels gekerstende streek, het beeldje van St-Anna. Hier kwam de edele Geertrui, zijn echtgenote, bidden voor een gelukkige bevalling. Getroost ging zij terug naar de Villa Fura, het jachtslot van

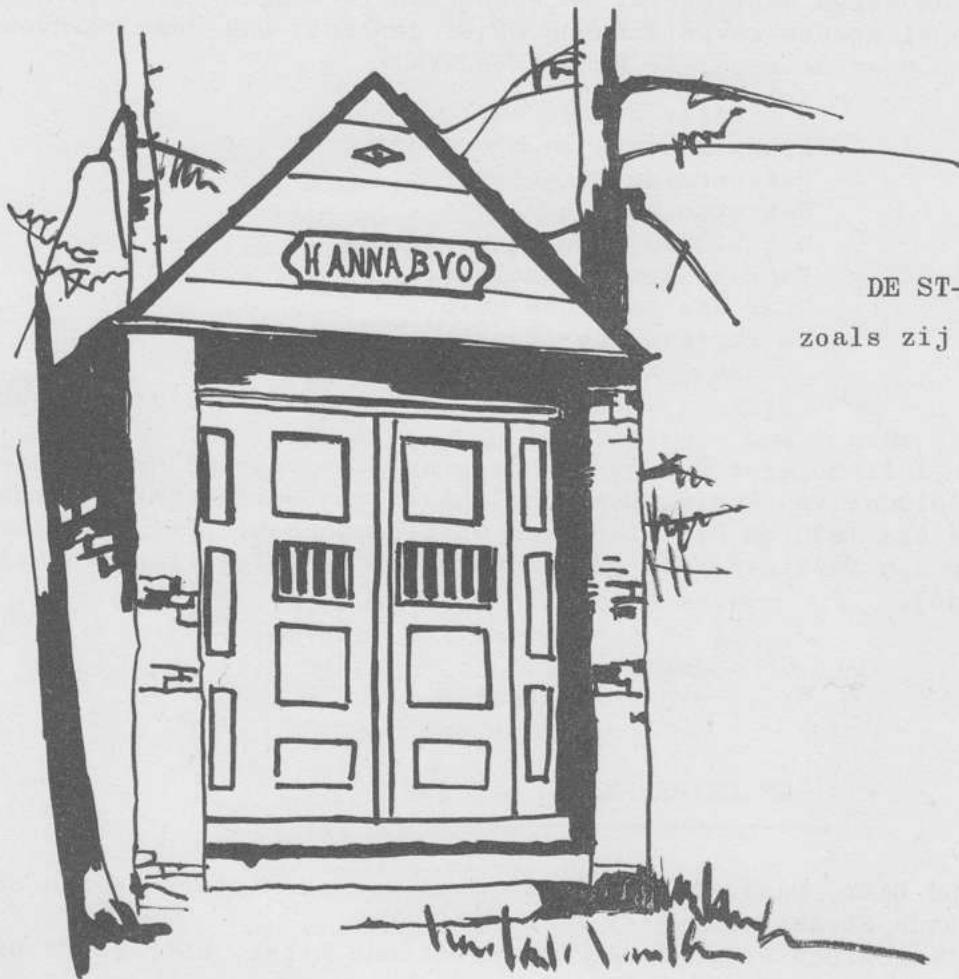

Het mooie St-Anna beeld op de Bessemerweg. 75 cm.

Voeren, waar de Karolingers regelmatig verbleven.

Luisteren wij naar het mooie versje uit het familieboek van schepen Walpot :

Cleine Cuning guje man
Bracht et beeldje van Sintan
Sine frouw die heilnis vroeg
Vuur het kindje datse droeg
Quam langs Bessemweg gejan
Sach die Janna smeekent an
Sint Anne vol midelye
Sou Pepeynis frouw verblye
Des krieg mood en hoep inthert
Baarde Karl sonder Schmert.

DE ST-ANNA KAPEL
zoals zij er uitzag rond
1935

Karel de Grote zelf (742-814), het oude bijgeloof in de zielen van de bewoners willende uitroeien, deed de Wodansboom neervellen, en bouwde een kleine kapel waarin het St-Annabeeldje werd ondergebracht.

Gedurende vele eeuwen bleef de H. Anna, moeder van O.L.Vrouw, in stilte het voorwerp van de godsvrucht van de toekomstige moeders uit geheel de streek. Ontelbare gunsten blijken door haar voorspraak bekomen te zijn.

In 1815 kampeerde de beroemde Pruisische generaal Blücher in Voeren, op weg naar Waterloo. De volksmond verhaalt dat, toen Blücher, op 26 Juni 1815, in de nabijheid van de kapel bivakeerde en zag hoe prachtig de opkomende zon op het dak van het gebouwtje speelde, dit als de voorbode van de zegepraal aanzag en aan zijn soldaten zegde : "Wij zullen de veldslag winnen, want de zon schijnt schoon op 't oud kapelleken".

Als herinnering aan de woorden van Blücher en de zeges van Waterloo werd het kapelleken geheel hernieuwd. Op de voorgevel werd het opschrift geplaatst :

1815
H. ANNA. B.V.O.

Het jaartal 1815, in het ruitvormig vakje, verdween bij een later herschildering.

Drie zeer oude kastanjetbomen omringden de St.-Anna kapel. Zij werden in 1854 afgekapt om de wegen naar Weerst en Berne aan te leggen en te verbreden. Dichter bij de kapel werden zeven denneboompjes geplant. Ook deze verdwenen in 1950 om de trap voor de kapel te kunnen bouwen.

O ! Goede Heilge An,
Steun moeders in hun smarten ;
Bescherm de zuigeling
Het arme kleine kroost.
Wij bidden, neergeknield
Voor uw genade beeldje,
Geef ons toch uwe hulp,
Uw zegen en uw troost.

26 Juli 1932.

Carolus Waelbers.

N.S. Bovenstaande inlichtingen werden aan de schrijver bezorgd door Louis Schiepers, soldaat van koning Leopold I, neef van Guillaume Schiepers, vrijwilliger van 1830 en kleinzoon van Guillaume Schiepers, sergeant in het leger van Napoleon, die gewond werd bij de belegering van Valadolid (Spanje).

C.W.

LES CHAPELLES SAINTE ANNE

Wijlen Armand Baar, kasteelheer, St-Pieters Voeren, interesseerde zich aan de verschillende St.-Anna kapelletjes der streek.

Hij schreef een brochurtje onder bovengenoemde titel, uitgegeven bij de Imprimerie Centrale, 29 Rue des Pitteurs, Luik.

Hij veronderstelt, op tamelijk luchtige toon, dat de talrijke boskapelletjes de verkristelijking zijn van beelden van de heidense bosgodin Diana.

" Comme la coutume d'apposer une petite statuette de Diane n'était plus possible, il fallut proposer autre chose en rapport avec la religion chrétienne, et l'on eut l'idée de substituer la mère de la Sainte Vierge à Diane, elle dont le rôle avait été d'aider sa fille à mettre au monde le Dieu Rédempteur.

" C'est comme cela que l'image de Sainte Anne remplaça celle de Diane ; d'où l'apposition de statuettes de Sainte Anne à certains grands arbres aménés par leur ampleur et leur majesté à être témoins des serments d'amour prononcés à leur pied tout comme des chants joyeux des petits oiseaux édifiant leurs nids dans leur ramure.

" Ah ! les belles fiançailles qui ont pour témoins les chefs-d'œuvre de la nature.

" Ces statuettes devinrent le lieu de dévotion où les futures mamans venaient implorer le concours de la mère de la Sainte Vierge pour une heureuse naissance.

BIJ DE DOOD VAN MOEDER..

Wij zijn nog te klein om te wen
al horen we zoveel gegrijsn,
geklaag en gesnik om ons hen
maar we zijn nog zo klein,
nog zo klein.

We zijn nog te klein om te bidden,
al vouwt men ons handjes zo fijn.
Ge verdweent toch zo plots uit ons midden
en we zijn nog zo klein,
nog zo klein.

We zijn nog te klein om te weten,
men zegt dat we weesjes nu zijn,
toch zullen w'U nimmer vergeten
al zijn w'ook zo klein,
nog zo klein.

Jeleeft nu bij God in de hemel,
ons oogjes zoeken naar U
in 't geheimvolle sterren gewemel.
We hielden toch zoveel van U,
zoveel van U.

Frans Meertens.

Dit gedicht herinnert aan het tragisch verscheiden van Mevrouw Maria Lognoul-Meertens, 's Gravenvoeren, slachtoffer van de autobusramp die geheel de streek in rouw dompelde.

AAN MIJN MOEDERKE

Moederke lief, wat zijt U toch schoon, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat staat U zorgend in de bres. Uw zonnige lach is een zegen voor mij. Van bij uw ontwaken weet ik dat uw eerste groet naar de Hemel gaat waar ons aller Vader woont en waar ook mijn vader uw man woont dien ge nu reeds dertig jaren lang onwrikbaar trouw gebleven zijt. Samen met hem die U verliet blijft ge zorgen voor mij uw enig kind, vrucht van uw heiligste liefde. Zo wordt heel uw dag een gebed want hoe dikwijls betrap ik U niet doorheen uw werk met prevelende lippen... Ook U behoort tot de door het leven getekenden want uw gelaat draagt de sporen van berusting en overgave en uw heldere blik verraat uw heerlijke ziel.

Moederke goed, wat hebt U veel voor mij gedaan ! Als jonge weduwe hebt U mij het leven geschenken ; ge hebt mij gevoed en met zorgen omringd. Ge hebt met m'n kinderhand in de uwe gewandeld door veld en bos en sprookjes verteld en leren de schoonheid ontdekken van de natuur. Maar vooral hebt ge me leren bidden, Moederke, zoals alleen een heilige moeder dit kan en vertrouwen op God en z'n moeder die U nooit in de steek hebben gelaten.

Moederke, wat heb ik U nog nodig ; zolang u nog daar zijt voel ik me nog een kind dat veilig geborgen door het leven kan gaan.

Nooit komt een klacht uit uw mond ; altijd een zacht bemoedigend woord. Onvermoeibaar zijt U al was iedere minuut van dé dag vervuld met werk soms te zwaar voor uw leeftijd.

De "Sterke Vrouw" dat zijt U die kaarsrecht de last van het leven draagt. Uwe handen staan vol eelt maar ze zijn toch zo schoon. Niets hebt ge voor uzelf nodig, als de anderen het maar goed hebben zijt ge tevreden... Moederke mocht de Hemel U mij nog vele jaren laten behouden zonnig en opgeruimd zoals U steeds zijt.

Schier onopgemerkt gaat ge door het leven en toch zijt U in al uw eenvoud zo groot en schoon, zo edel en zo goed. En weet, daar boven woont nog een, die U, al staat U schier alléén met welbehagen steeds beziet. En zo ge aan de Heer behaagt is er niets dat U nog beter vraagt.

4 Juni 1958

Josee Lemmens-Nyssen

" Mama was niet alleen goed, zij was de verpersoonlijkte goedheid "

(Uit " Va gen Weech bes a ge Graaf " Blz. 33,
door Dr J. Langohr zg.)

M O D D E R

Modder, leeve, ouwe Modder,
du bis nu heegeguë,
dat is et euschte, gruëte Leed,
das du os has geduë.

Dinge Rök waar gans geboge,
ding Kneukele woare stram,
di Leve waar e stinge Elter
en du et Offerlam.

Alles wat En dich gegeve,
how God dich och genome.
Du zaats alling : "'t is nik's, went ver
mer in der Himmel kome." (*)

Hatluës sloog de Duët ! Ging Hand
has du os mie gegeve,
gee Woat kom över dinge Mond
en ginge Road ver 't Leve.

Modder, leeve, ouwe Modder,
du bis waal heegeguë,
mè gans et Leve blit di Bild
os ver gen Oowe stuë.

Ding onzichtbre Modderhand
leejt os durch Leed en Lieje,
der Afgrond va gen Zonde lans
no 't eeuwig Wederzieje.

Montze, 8/5/46.

J.v.V.

(*) Verloor have en goed bij het bombardement van station Montzen in April 1944.

" INDIEN DE VERLOREN ZOON EEN MOEDER HAD GEHAD.... "

(Uit het Pastoor Veltmans Gedenkboek)

Pastoor Veltmans vertelt aan de Kinderen.

In het begin van het kristendom leefden kloosterlingen niet allen te samen, in gemeenschap, maar wel alleen in de eenzaamheid. Daarom noemde men ze eenzaten, eremijten of monniken.

Wanneer die eremijten elkaar ontmoetten dan was het nog altijd om de een of andere geestelijke oefening te verrichten.

Een van hun geestelijke oefeningen bestond dan hierin. Ze namen het Evangelieboek, sloegen het op goed valle 't uit open ; lazen de bladzijde die zich voordeed en verwijderden zich gedurende enkele uren. Wanneer ze meestal 's avonds elkaar terug ontmoetten deelden zij de indrukken mee die ze gedurende hun overwegingen in stilte en gebed hadden opgedaan.

Welnu, op een dag ontmoet een oude monnik een novice of candidaat monnik. Het Evangelie wordt geopend. Ze lezen de parabel van de verloren zoon, van die grote jongen die het thuis beu was, geld vroeg en zich begaf naar verdachte huizen met mensen van slecht allooi. Wanneer alles op was wou men hem nergens meer en wanneer hij vroeg om de varkens te hoeden - iets waarvoor elke jood afkeer had - werd hem dit ongewenst werk nog niet eens toevertrouwd. Na de lezing van de parabel verwijderden zich beide monniken.

Bij het invallen van de avond ontmoeten ze elkaar : "Ewel", zegt de grijze monnik aan zijn jonge confrater" wat dunkt U over deze parabel ?"

"Prachtig" antwoordt deze "mooi, hoe God ons aldus Zijn goedheid en barmhartigheid bekend maakt. Maar mijns inziens heeft Christus in die parabel iets vergeten."

"Christus iets vergeten !" antwoordt de oude monnik, verontwaardigd.

- "Ja", antwoordt nu de jonge monnik, "Christus spreekt van de vader van de verloren zoon, van het huis van de verloren zoon, van zijn broeder, van zijn knechten, van zijn veestapel... maar geen enkel woord... over de moeder van de verloren zoon."

- "Feitelijk is dat zo", antwoordt de oude monnik, "Christus spreekt niet over de moeder van de verloren zoon... Omdat... indien de verloren zoon een echte moeder had gekend, die naam waardig, er nooit spraak zou geweest zijn... van verloren zoon."

Kinderen, onthoudt het.

"Indien de verloren zoon een moeder had gehad, dan zou er nooit spraak geweest zijn van een verloren zoon."

DE TAAK VAN MOEDER

Uittreksel uit de voordracht : "Ons gezin is een eigen schepping" gehouden te Herk-de-Stad op 8 Juni 1958 door Mevr. Josee Lemmens-Nyssen.

Wat kunnen wij doen om mee te werken aan de opbouw van betere tijden, vol rust en vrede, waarop onze huidige heilige Paus nog durft te hopen en die toch zo moeilijk te bereiken schijnen ?...

Wel moeders, onze taak is het, op de plaats waar we staan ; die enkele vierkante meters grond, te midden van een eindeloos grote wereld, kalm en waardig de rol te vervullen die God ons wel heeft willen toevertrouwen. Zoals Guido Gezelle 't zo schoon weet te zeggen in zijn gedicht : "blomme te zijn" ieder ogenblik van ons leven. "Moeder" te zijn in de volle betekenis van het woord.

Preken is onze taak niet, doch een Maria zijn van de 20ste eeuw, edele, reine, fiere, levensblijke moderne Maria's. Haar kleed was smetteloos wit ; het onze draagt de vlek der erfzonde, wij zijn en blijven Eva's kinderen. Wanneer we het Haar echter nog durven vragen met het hart en de eenvoud van een klein kind : "Moederke, leer me zijn zoals U waart", een heel klein beetje een afglans van U, nooit een Eva, doch steeds een eerlijke "Maria" ; dan zullen we voelen dat Zij ons niet in de steek laat door storm en ontij heen.

Onze huidige geschokte wereld roept om "moeders". - Niet de atoombommen zullen ons de vrede kunnen brengen. Ieder van ons kan echter haar steentje, hoe gering ook bijdragen voor de opbouw van betere en schonere tijden. In de hand van de moeders ligt de toekomst.

Dat hele kleine kindje, dat zachtjes sluimert in z'n wiegje of dat ons aankijkt met ogen zo diep en zo helder, dat kindje wordt wat wij ervan maken ; kind van de Hemel of kind van de Hel. Soms huiveren wij van de verantwoordelijkheid die op onze schouders rust. Wij klein mensenkinder, met in onze handen, zo'n grote en verheven taak.

Blad na blad schrijven we iedere dag ons levensboek ; bladzijden met zon overgoten doch ook bladzijden met wolken overtogen, in de mate van onze menselijke zwakheid trouw aan de plicht die ieder ogenblik ons biedt. Nu weer eens struikelend doch telkens weer opstaand trachten we te klimmen naar ons aller einddoel, de Hemel, waar we ze allen willen zien aanlanden.

Hoe kan ons hart dan ook zwollen van rechtmatige moedertrots wanneer we ze blozend en kerngezond op een rijtje voor ons zien staan. Onze kinderen gelukkig maken, dat is onze taak, daarvoor werken en zorgen we van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

Van hen willen we schone, volwaardige mensenkinderen maken die later hun man weten te staan, edelmoedig en blijmoedig in dienst van Kerk en volk want

Iedere moeder, die dat heeft getracht,

Die heeft iets goeds in de wereld volbracht.

DE MIJNWERKER VERHEERLIJKT !

Op Zondag 22 Juni jl. greep in Kelmis, in het raam van de feesten bij de herdenking van het honderdjarig bestaan van de parochie, met internationale deelneming, de onthulling plaats van het monument der mijnwerkers, verheerlijking van vele generaties uit dit nijvere grensdorp.

Ziel van deze dag was Piet Zimmer, de mijnwerker - dichter, voorzitter van de plaatselijke mijnwerkersbond, waarvan wij herhaaldelijk het genoegen hadden stukken in "De Band" te plaatsen.

Hierna een van zijn aangrijpendste gedichten : Derr Köhler (de Mijnwerker), in de originele schrijfwijze van Piet Zimmer zelf.

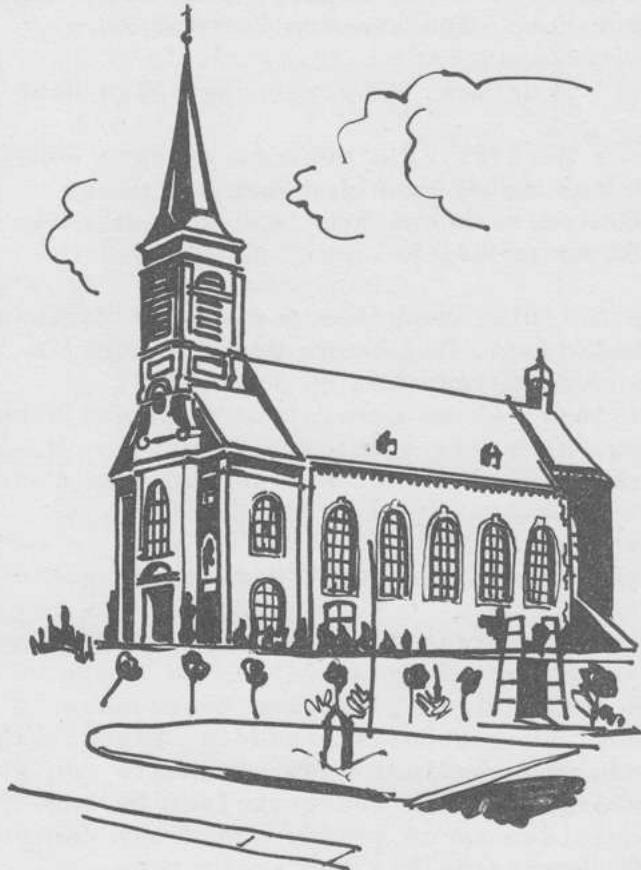
D E R R K Ö H L E R

Känt Dähr dä Wärekmaan mett datt blass Jesecht
janz blooh jefläkkt, watt Häldemoot dekk zecht ?
"Derr Bergmaan" wätt heiä överaal jenannt,
op plattdütsch ess als Köhler heiä bekannt.
Jeng schönn Natur ! - Hömm röpt derr düstre Schaat
Jeng Sonn schingt doh ! - äh sitt märr schwatte Naat,
Siej Lämpke ! - ä drätt ett, ett ess siej Lecht,
ett helptem, Treuj erfölle stets sing Pflecht.
Maschinger bromme - Kohl fellt en Akauet,
Stöpp wirbelt op - verdämpt siej eje Wauet,
trozdem verlüste neet sing Sielerow,
eh denkt a Odesch, Mätsche, Kenk of Vrow.
Sö jett ett, Daach än Johr eh Läve ront,
eh kritt sing Hand dörch vaal va Kohle wont
va Bloot ess ruw jevärft heel dekk derr Kohl,
mä denkt neet dra - än stokktem allemohl.
Verrjätt Drömm neet, beej stauke Daach än Johr,
dat ühre Kohl vör hömm wohr Duetzjefohr,
Sött fröntlech - bätt vöhr hömm, datt makketem Vrue,
Derr Köhler ess ne Minsch, än jenge Schrue !

P. Zimmer

RONDOM MONTZEN

ZIJN KERK EN ZIJN PAROCHIE

zen, Beusdaal, Sippenaken, Gemmenich, Homburg, Kelmis, Moresnet, Teuven en Remersdaal. De oorspronkelijke parochie Montzen had dus zeer waarschijnlijk dezelfde grenzen.

Tot het gebied der legende behoort de z.g.z.wijding te Montzen van 512 priesters, waarover wij het wel eens bij een volgende gelegenheid zullen hebben.

In 1075 schonk de aartsbisschop van Keulen de lokaliteiten Munzhic en Giminich, gelegen "in pago Aquensi" aan de O.L. Vrouwkerk te Aken.

In 1225 stond Waleran III, hertog van Limburg, zijn rechten op de kerk van Muncheheim af aan O.L. Vrouw van Aken.

Het gaat hier telkens om Montzen. Alhoewel horende tot het hertogdom Limburg, hing Montzen kerkelijk af van Aken, tot aan de Franse Revolutie.

Hierna dan enkele feiten en data betr. kerk en parochie Montzen.

Pastoor Johan Birven (1691 - 1725) noteert in het kerkregister een document gevonden te hebben, in Gotisch schrift, ouder dan de kleine klok, in 1392 gegoten. Hij besluit hieruit dat de kerk een van de oudste van de streek moet zijn, vermits er geen enkel klok van oudere datum bestond.

In 1469 was Petrus Servatii pastoor. Onder zijn leiding werd het St-Anne altaar opgericht. De devotie tot St-Anne, patrones der moeders, blijkt wel van ouds in geheel de streek ingeburgerd te zijn geweest. Ook in de jachtzaal van het kasteel Streversdorp wordt de H. Anna vermeld, in een nog haast onleesbare

De oorsprong van de verschillende parochies in het N.O. van de provincie Luik klimt op tot de eerste kristenheid (6^e en 7^e eeuw).

Geminis (Gemmenich),
Harna (Walhorn),
Bailus (Baelen) en
Tectis (Theux) worden in 888 genoemd als villaे (domeinen) toebehorend aan de O.L. Vrouwkerk van Aken.

De kapel gehecht aan dergelijke domeinen werd de oorsprong van een parochie. De kapel bij het domein Geminis schijnt in Montzen gelegen te hebben. De parochiegrenzen stemden dan meestendeels overeen met die van het domein.

Begin van de XIe eeuw treffen wij in het hertogdom Limburg, voor wat de omschrijving Montzen betreft aan : ban Montzen, bevattende Mont-

tekst van een wandbeschildering.

Van 1500 tot 1564 of 1546 was Johan van Erkelenz pastoor. In 1542 verkreeg hij, bij akte verleend door de bisschop van Luik, Cornelius van Berg, de opbrengst van bepaalde goederen, met verplichting drie missen per week te lezen aan het altaar van het kasteel Streversdorp. Deze akte werd verleend op vraag van de heren van Streversdorp, Jan van den Horrich en zijn echtgenote Christina van Wachtendonck.

Op 14/4/1558 overlijdt Gysbert Achel, kapelaan, en wordt opgevolgd door Jan Clodt van Strevesdorff.

Op 20/3/1586 verkoopt pastoor Jan van Mortier zijn woning, gelegen Kohseberich "ein alt vervallen bow't welck ter erden gewallen und het miste deil hinwegrugt gedragen was". Werner van Hontem verkoopt hem "ein haus mit einen bongaert sampt ein koilhoft". In 1589 koopt hij het huis dichtbij de kerk en verhuist ook hierheen.

Van 1632 tot 1639 is de Luxemburger Melchior Dengeler pastoor te Montzen. Hij wordt verjaagd door de invallende Hollanders. Hij houdt de registers in het Duits. Zijn streekgenoot Nikolaas Janssen volgde hem op in 1662.

In 1664 breekt de kapittelklok. Tot 1680 zal er getwist worden door kerk en kapittel omtrent het hergieten van deze klok.

18/8/1665 wordt een plan van de kerk opgemaakt, met het oog op haar restauratie.

In 1665 worden de Heilige vaten gestolen.

Op 31/1/1667 verplicht het Hof van Limburg de gemeente Montzen de pasto-rij herop te bouwen.

Op 5/4/1669 wordt een verslag opgemaakt omtrent de slechte toestand van de kerkgewaden.

Op 4/1/1691 volgt de reeds genoemde Johan Birven, geboren Montzenaar, studeerde te Aken, hem op. In zijn dagboek, in het Duits gehouden, klaagt hij de jammerlijke toestand aan waarin de kerk zich bevindt : de slechtste van geheel de streek. Het H. Sakrament werd geborgen in een vensterholte. De ban-ken geleken "Kuhkrippen". De gelovigen knielden op de grond. Hij drong dan ook aan op onmiddellijke herstelling. In 1692 herstelde hij het grote koor.

Op 18/9/1692 richtte een hevige aardbeving schade aan in het merendeel van de kerken onzer streek.

Hetzelfde jaar wordt de sakristie herbouwd.

1698. Akte afgesloten met de gemeente Montzen betr. herstelling van de kerk:

" Den 29 Janrij 1698 zyn de onderschreven commissaren des Eerw. Capittels ende der Gemeynte van Montzen geaccoordeert dat die voorsegde gemeynte sal doen opmaeken die mueren ende daecke met het steenwelfsel des Buijcks van de Kerke van Montzen... met de beste Leyen van Salm ende in als maekende loffelich wercke, waer over het Eerw. Capittel sal de voorsegde gemeynte tegenwordelich geven tweehondert ende vief en dertig specie patagons, actum in het Capittelhuys des vorsegden Capittels die mense anno ut supra".

Op 21/10/1709 breekt de kapittelklok. Men luidde het overlijden van advokaat Harckingh van Brock. Niettegenstaande verbod van de pastoor wou men zes weken luiden. Bij het vierde luiden brak de klok. Zij werd te Luik hergo-ten op 4/12/1709, teruggebracht op 11/4/1710 en plechtig gewijd op 14/4/1710. Zij ontving de naam "Maria".

Op 18/6/1711 viel de bliksem op de toren. De brand werd met melk geblust.

In 1722 of 1723 ontving pastoor Birven, door bemiddeling van Johan Van-der Heyden, uit Wenen een reliekwie van het H. Kruis.

In 1730 ontvangt koster Cnops volgende instrukties : "hy sal gehouden
" syn het geheel jaer duytsche schoel te houden ende de jeught naer syn bes-
" ten ende met behoorlyken vlyet t'instrueren, d'aerme om Godes wille ende
" de ryke inwoonders voor sesse stuyvers 's maends, welke schoel sal begin-
" nen met Sint-Andrienis ende alsoo het jaer continueren, ten was datten nom-
" bre van de kinders totte schoele coemende niet en was boven de twelft."
Op 6/6/1731 wordt de tiendenklok hergoten met volgend opschrift :

IfsV MarIA Ioseph aC sanCte Stephane
estote Defensores nostrI

De nacht van 23 op 24/9/1732 worden de heilige vaten gestolen. De H. Hosties worden ontzien.

De nacht van 15 op 16/3/1736 wordt de kerk opnieuw bestolen en worden de H. Hosties geschonden.

1741 Pastoor Gerard Louven, Homburgenaar, sticht twee studiebeurzen.

1742-43 is de genaamde Lessenich pastoor.

In 1743 wordt Jan-Baptist Probst, Luxemburger, pastoor.

In 1770 lossen boosdoeners een schot in het venster van de pastorij. De kogel gaat rakelings langs het hoofd van de pastoor en slaat te pletter tegen de schouw.

Van 1780 tot 1813 is Nikolaas Heyendal pastoor.

In 1780 is W.J. Vander Heyden kapelaan.

Op 9/4/1780 stelt de Kerkfabriek de jammerlijke, zelfs gevaaerlijke toestand van het kerkgebouw vast en "praeamt" het kapittel een laatste maal tot handelen.

1780. De huidige kerk wordt gebouwd.

Deze notas werden overgenomen uit het werk "Autour de Montzen, son Eglise, sa Paroisse, ses Environs", door Dr J. Langohr.

Drukker-uitgever : Bertels Welkenraedt. 1921.

Het werkje is aldaar nog verkrijgbaar.

UIT ONZE SPRAAKLEER

Onze gewestspraak heeft haar biezonderheden. Hier een voorbeeld :

Oeë beste bläve ?

In het Nederlands zeggen we "gebleven", in 't Duits klinkt het "geblieben".

In onze plat valt "ge-" weg bij de werkwoorden :

blive	dus :	bläve	= gebleven, geblieben.
kriegge		kräge	= gekregen, gekriegt.
vinge		voonde	= gevonden, gefunden.
bringe		braat	= gebracht.
weëde		woëde	= geworden, (ge)worden.
vreëte		vreëte	= gevretien, gefressen.
koame		koame	= gekomen, gekommen.

Wie zegt "gevoonde" spreekt geen goed plat !

Deze eigenaardigheid is gebruikelijk in heel Overmaas, van Moelingen af tot Eupen ; verder naar 't Noorden en 't Oosten !

Wil U 'n oefening hierop ? Zeg, of, beter nog, schrijf dan in 't plat :

Ik heb 5 frank gevonden.
April hat viel Regen gebracht.
Est-il devenu ingénieur ?
Is er geen brief gekomen ?
J'ai reçu mon argent.
vul aan : Dä haat van en roaze kat ...

En... tracht de lijst van verleden deelwoorden (mittelwörter, vergangenh.) zonder ge- aan te vullen.

Nota's : 1. Leenwoorden uit het Frans hebben te Gemmenich, Kelmis een verleden deelwoord zonder ge- :

extimieët
jarnieët..., zoals in het Duits

Te St Martens-Voeren echter zegt men : geëxtemeerd, gegarneerd,... zoals in het Nederlands.

2. De hoofdregel van vorming verleden deelw. is : gehad, gegange, gewest, gelope... ; versjtande, verdroonke, begrave...

3. We hebben hier reeds 'n aanknopingspunt voor onze deelwoorden zonder "ge-" (voorbeeld volgens Vercautere) :

Das Tischtuch ist aufgelegt worden.

Daarnaast : Er ist reich geworden.

4. Voor vreëte : uit ver-eten ?

5. En denk even aan :

"Egidius, waer bestu bleven ?..."

BIJ ONZE PRIJSVRAGEN.

HET BESTE LIED 1957

Niemand die deze laatste maanden de radio-uitzendingen gevuld heeft, zal kunnen betwisten dat onze prijsvraag "Het beste Lied" 1957, een succes is geworden.

Op 17/3/1958 te 11 u. zond de Gewestelijke Omroep Hasselt, de vier eerste Platdietsche liederen uit, bekroond in de prijkskamp 1957 en door jonge Vlaamse toondichters getoont, nl.:

"Zeuk ens e Laand" (Zoek eens een Land)

Woorden : E.H. Frans Meertens - Muziek : Maurits Veremans.

"Schoen seunt in Voere" (Schoon zijn in Voeren)

Woorden : E.H. Frans Meertens - Muziek : Daniel Clement.

"De Moddersprook" (De Moedertaal)

Woorden : Piet Zimmer - Muziek : Lode Dieltjens.

"Peatstant en Vrolüjhant" (Paardstand en Vrouwenhand)

Woorden : J. van Veldeke - Muziek : Jos. Mertens.

De uitzending werd overgenomen door de Vlaamse golflengte van het N.I.R. Brussel.

Op 12 Juni, van 18 u. 15 tot 18 u. 30 heeft de Vlaamse Radio Omroep Brussel, de uitzending in uitgesteld relais hernomen.

De liederen werden gezongen door het meisjeskoor van Sint-Martens Voeren onder de kundige leiding van dhr Giesen, schoolhoofd.

De overige liederen komen ook weldra aan de beurt.

Op 19 Juli a.s. neemt Willem Demeyer, in het programma "Limburg, mijn Vaderland", Vlaamse golflengte, van 20 tot 21 u. het lied "Zeuk ens e Laand" op.

Het wordt gezongen door Mia Greeve.

Ditzelfde programma wordt naderhand nog een paar keren uitgezonden.

De Regionale Omroep Zuid van de Nederlandse Radio-Unie, Maastricht, zendt deze Zomer 4 klankbeelden uit, gewijd aan de germaans-romaanse taalgrens in België.

De uitzendingen hebben plaats op 24/5, 14/6, 12/7 en 9/8/58, telkens van 18 u. 45 tot 19 u. 30 op golflengte 189 M. en 97,5 MHz.

Ook hier komt Overmaas aan de beurt.

HEIMAT - MOEDERTAAL - VLIJTIGE MENSEN.

Dat zijn de tema's in deze vier liederen behandeld.

"Zoek eens een Land" waar de bergen en dalen zo stil zijn. Dat land van de stilte, dat vindt ge bij ons.

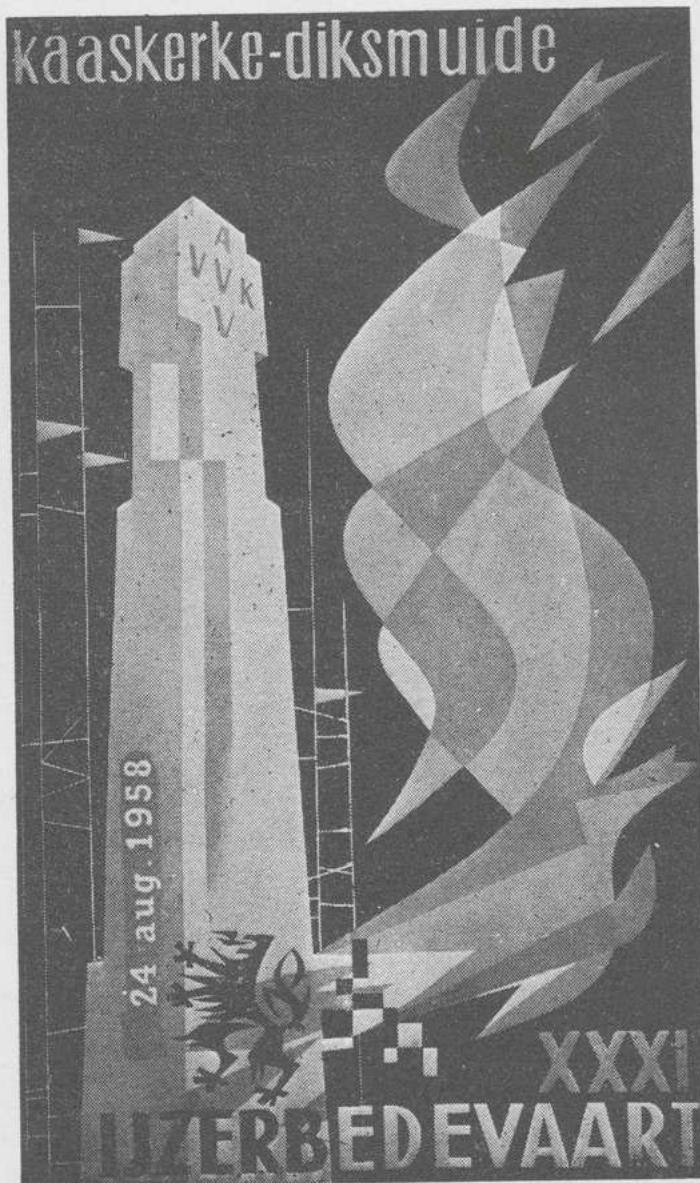
En dan deint het uit "Schoon zijn in Voeren" de heuvels met wouden, schoon zijn in Voeren de zo ver horizonten. Schoon is bij ons de taal van ons Moeder !

"De Moddersprook" helpt alles dragen, de zorgen en het leed. De moedertaal laat ons woorden zeggen, die oud en jong verstaat, Voor hem, zingt Piet Zimmer, die zijn erfdeel niet verkwest, neem ik de pet af.

De adel van de Overmaasvrouw, moeder en dochters, weerklinkt in de woorden "Ik heb een meideken gekend, een meisje uit ons Platdiets land ; het spreidde flatten, molk de koeien en 's avonds was het nog niet moe."

TER BEDEVAART NAAR DE GRAVEN VAN DE IJZER

(met bezoek aan Brugge, zijn Praalstoet "De Gouden Boom" en zijn tentoonstelling "Vlaamse Kunst uit Spaans Bezit")

O Kruise den Vlaming door moeders hand
op 't voorhoofd gedrukt en in 't harte geplant,
geen hand zal U schenden, geen storremgeweld,
dat 't Kruisbeeld in Vlaandren ooit nedervelt !

WACHTER, WAT IS ER VAN DE NACHT ?

Onder deze rubriek publiceren wij echos die wij links en rechts, in en rondom Overmaas, opvangen en die onze lezers niet onverschillig kunnen laten.

Waar wij deze zonder kommentaar overnemen, vertolken zij daarom nog niet onze eigen mening.

KANTTEKENING BIJ DE JONGSTE VERKIEZINGEN.

In het arrondissement Verviers behaalde de Christen Volkspartij, voor de Kamer, volgende resultaten :

Kanton Dison	33,41 % der stemmen
Herve	59,82 %
Limburg	47,88 %
Spa	35,96 %
Verviers	46,36 %
Stavelot	36,72 %

Totaal Waalse of overwegend Waalse kantons : gem. 43 %

Kanton Aubel	74,89 % der stemmen
Eupen	75,63 %
Malmedy	72,91 %
St-Vith	83,06 %

Totaal Vlaams/Duitse of overwegend Vl./D. : gem. 76,60 %

Vermelden we nog dat dhr Kofferschläger 10.424 voorkeurstemmen behaalde, zegge bijna zoveel als al de andere kandidaten der P.S.C.-lijst samen.

Proficiat !

VEREINIGUNG ZUM SCHUTZ UND ZUR PFLEGE DER MUTTERSPRACHE.

Deze vereniging richtte op 10 Mei jl. een publieke oproep tot alle Duits-sprekende medeburgers.

De vereniging, na vastgesteld te hebben dat "Duitssprekend België op kunstmatige wijze tot een op taalgebied gemengde streek wordt gebracht en zulks met het oog op later algehele verfransing" verlangt wettelijke erkenning van de Duitse taal als landstaal, op gelijke voet met het Frans en het Nederlands.

De vereniging wil hiervoor ijveren met alle wettelijke te harer beschikking staande middelen en roept haar medeburgers op tot medewerking.

De jaarlijkse bijdrage bedraagt 50 Fr.

Het sekretariaat is gevestigd : Schulstrasse 41, EUPEN.

Hierbij zou van Vlaamse zijde kunnen aangemerkt worden :

- hoofdzaak voor het behoud der streektaal is niet haar wettelijke erkenning. 25 Jaren taalwetten waren niet bij machte het Vlaamse volk afdoende tegen verfransing te beschermen.
- hoofdzaak is het aankweken van daadwerkelijke liefde tot eigen streek, eigen aard, eigen taal, in het hart van klein en groot, waarzonder de beste wet een dode letter blijft.

Wij verwijzen in deze zin naar de verklaring van Plein Vent, in ons Nr 3/58 blz. 21 weergegeven :

" Les véritables maîtres de la langue sont ceux qui la parlent et qui inconsciemment, sont à la base de son évolution en dépit de toutes les considérations historiques et politiques. " woorden die van een verrassend klaar inzicht in de feiten getuigen.

CELEBRITES DE JULEMONT.

Le Journal d'Aubel vestigt in een vervolg op de geschiedkundige bijdragen betr. Julémont, de aandacht op een der roemrijkste zonen dezer gemeente en waarin ook onze lezers zullen belangstelljen.

Wij nemen over :

" Jean de Bolland ou Bollandus. - Cette famille notable remonterait, semble-t-il, jusqu'aux anciens seigneurs de la terre franche de Bolland. Le personnage qui nous intéresse, était le fils de Jean de Bolland, mayeur de Julémont, de l'an 1609 à 1643, date de sa mort ; on a conservé et restauré sa maison natale à l'entrée du village de Julémont, à l'endroit où s'amorce le chemin de Thiernagant.
" Jean de Bolland, le fils, naquit donc à Julémont le 13 août 1596 ; ils se destina de bonne heure aux études et fit ses humanités à Maestricht, puis entre dans la Compagnie de Jésus ; il y acquit une grande renommée par ses travaux hagiographiques ; il consacra ses recherches savantes à la vie des Saints, et de son vivant, il publia deux volumes des "Acta Sanctorum". Son oeuvre encore inachevée, fut continuée par ses disciples et successeurs, les Bollandistes. Le célèbre Jésuite Bollandus mourut à Anvers le 12 Septembre 1665.

DAG DER LIMBURGSE VOLSKULTUUR.

Op het kasteel Chaloen, Oud-Valkenburg greep op 14 Juni een dag der Limburgse Volkskultuur plaats.

Voordrachten werden gehouden over "De crisis der Limburgse Dialekten" (Dr W. Roukens), "Betekenis der Naamkundestudie" (Dr A. Weynen), "Toponymie en Taalgrensstudie" (Drs P. Tummers).

Van Vlaamse zijde waren aanwezig Prof. van Coetsem en Prof. Pauwels uit Leuven, Drs A. Stevens uit Tongeren, beschermend lid van ons Comité.

Een eksemplaar van "Va gen Weech bes a ge Graaf", een eks. van het "Pastoor Veltmans Gedenkboek", een abonnement op "De Band" geschonken door het Langohr-Veltmans Comité, werden onder de aanwezigen uitgeloot.

Dit gebaar van het L.V. Comité werd op luid applaus onthaald.

EEN VLAMING AAN DE EER IN VERVIERS.

Wij brengen hier met genoegen een cresaluit aan een jonge Overmazer, sedert enkele jaren als spekslager in Verviers gevestigd.

Laureaat van de arbeid,

laureaat in twee nationale prijskampen,

in een prijskamp voor uitstalramen te Parijs,

grote onderscheiding met medaille en diploma in een prijskamp tussen 300

Belgische en buitenlandse spekslagers,
dit zijn de eretitels die de h. Jean Crutzen - Roemans te beurt vielen.
Bij deze titels van noest werker en bekwaam vakman, voegen wij deze van
gelukkige vader van een mooi gezin en Vlaming uit een stuk.

DE VERENIGING VOOR VREEMDELINGENVERKEER DER DRIE GRENZEN.

gaf, in de drie landstalen, een prachtig geillustreerde folder uit, met het doel de toeristen aan te trekken.

Als illustraties vermelden wij : het oude kasteel Streversdorp, de grote brug van Moresnet, de 12° en de 14° statie van de Kruisweg te Moresnet-Eikskens, Beusdaal, het militair kerkhof te Homburg, het familiehuis Cesar Franck, fontein en gemeentehuis te Montzen.

Het L.V. Comité was reeds in de gelegenheid dit folder op grote schaal te verspreiden.

HET NIEUWSBLAD.

van 11 Mei, vertelt over de drukke bedevaarten naar Moresnet Eikskens.
van 8 Juni, over de voorbije verkiezingen "de Vlaamse en Duitse kantons hebben weer eens de zaak gered in deze provincie" - over het hooien, de hardste dagen van de Overmaasboer - de "broonk" nog steeds een gebeurtenis in onze goede Overmaasdorpen. Brengt daarenboven een zicht van een typische oude hoeve in Moelingen.

van 13 Juni, wijdt ruime aandacht aan het Internationaal Mijnwerkersfeest te Kelmis, op 22 Juni 1958.

TALENKENNIS BIJ DE OFFICIELE GIDSEN OP DE EXPO '58.

Een kleine o.i. interessante statistiek :

Franse Taalrol
14 vreemdelingen, sprekende samen 68 talen, of gemiddeld 4,8 talen
9 Belgen, " " 40 " , " 4,4 "
(van deze 9 Belgen werden 2 in het buitenland geboren)

Nederlandse Taalrol
1 vreemdeling, sprekende 7 talen.
13 Belgen, sprekende samen 64 talen of gemiddeld 5 talen.
(tussen deze 13 Belgen werd 1 in het buitenland geboren)

11 JULI 1958.

"Vlamingen, gedenkt de Slag der Gulden Sporen"

Koning Albert I van België

B E Z I N N I N G .

NA DE VERKIEZINGEN

Waar de verkiezingen maar al te dikwijls de gelegenheid bieden om mensen van eenzelfde geloof, van eenzelfde streek, van eenzelfde volk tot soms van eenzelfde gezin tegen mekaar in het harnas te jagen, zochten wij, onze opdracht getrouw, naar enkele lichtpunten, die wij onze lezers ter bezinning mededelen.

KLAAR INZICHT !

" En nu kom ik waar we zijn moeten : de godsdienst. Het geloof, de hoop en " de liefde. Geen politiek, geen klassenstrijd ; geen sociale, ekonomiesche of " kulturele aangelegenheden. Deze laatste worden door alle partijen in meer " of mindere mate gewaarborgd. Maar het hoogste en beste dat er voor een kris- " ten bestaat wordt nu bedreigd. Versnippering van krachten dreigt de zaak " van God ten onder te brengen.

" Want het gaat hier om wat mij, en ook U vrienden, het duurbaarste is op " de aarde : de zedelijke gaafheid van onze kinderen.

(Uit een Open Brief van een door na-oorlogsomstandigheden
zwaar beproefd vader van 12 kinderen. Standaard 31/5/58)

VERZOENING !

" In DIESER ZUVERSICHT angesichts des bindenden Versprechens der jungen
" CSP und ihrer befugten Leitung sind nunmehr viele christliche Wähler in Eu-
" pen - Malmedy - St. Vith von einem schweren Zwiespalt befreit und brauchen
" keinen weissen Stimmzettel mehr in die Urne zu werfen.

(Eupen-Malmedy-St. Vither Zeitung 31/5/58, zet hierbij een
punt achter het massale blanco stemmen in Nieuw-België)

STRIJDVAARHEID !

" Les bagarres étudiantes de Louvain sont venues bien à point pour don-
ner un peu de vie à une propagande qui s'essoufflait.

(Le Journal d'Aubel 4/6/58 begroet het hardhandig optreden
van meestendeels Vlaamse studenten te Leuven, waar deze
elders in het ongelijk werden gesteld)

ZIELEGROOTHEID !

" Onze mensen hebben hun kristelijke plicht volbracht ondanks het voorzie-
ne gevolg dat zij vijand Nr 1 voor de Vlaamse taal in Overmaas, aan het be-
" wind brachten."

(Uit een schrijven uit 's Gravenvoeren 3/6/58)

E V A D E M U L R E P A S
ou
SCAVERDRIS ET MULREPAS AU XIIIe SIECLE

S O U S L A T E N T E D U C A L E

Le souverain du Brabant rentra dans le grand et splendide quartier des étrangers, qu'il habitait lorsqu'il venait visiter les chevaliers de Mulrepas au château de Charnoir. Un lit massif en chêne, que dominait un dais soutenu par des colonnettes torses, se dressait au milieu de la chambre à coucher. Un magnifique crucifix d'ivoire sculpté, entouré d'ornementations byzantines, ornait la devanture du manteau de la cheminée. Le bâtaïeu de messire Regnier de Mulrepas avait acheté cette œuvre d'art à Constantinople, à son retour de la première croisade sous Godefroid de Bouillon. Des statuettes de saints, montées sur des crédences sculptées, s'étaient le long des murailles. Un prie-dieu en bois de palissandre, quelques sièges luxueux, une aiguière d'argent, une amphore à anses et une coupe du même métal complétaient l'ameublement de cette chambre. C'était riche, seulement les portes et les fenêtres, comme dans la plupart des logis de cette époque qui ne connaissait pas le confortable de notre siècle, laissaient passer, par certaines fentes, des bouffées d'air et de vent. On ne s'en inquiétait pas. Le duc déposa son manteau, sa toque et son poignard sur la courtepointe de soie qui recouvrait le lit. Ensuite il pénétra dans une petite pièce adjacente à la sienne et appela à demi-voix :

- Gothelon !... Gothelon !

- J'y vais, Monseigneur.

- C'est bien, mon enfant, tu n'as pas éteint la torche...

- Je me doutais bien que vous ne seriez pas longtemps absent.

- Maintenant écoute ; fais un paquet de ton costume d'hiver, joins-y la cape au lieu de la toque, et porte le tout, dans le quartier des femmes, à la chambre de damoiselle Eva de Mulrepas. Tu trouveras la porte entr'ouverte. Tu m'entends, Gothelon ?

- Parfaitement, Seigneur.

- Demain matin, tu resteras ici. Je pars au petit jour, afin de pouvoir être revenu avant que les chevaliers de Mulrepas ne soient éveillés.

- Je comprends, Monseigneur.

- Cela dit, mon enfant, dépêche-toi.

Aussitôt Gothelon empaqueta son fourriment d'hiver et le porta à l'appartement d'Eva. Monseigneur de Brabant essaya de prendre quelque repos. Il ne dormit presque pas de toute la nuit ; des songes ridicules et sans suite l'assailirent coup sur coup. Plus d'une fois, il se réveilla en sursaut croyant qu'il était l'heure. Cette gêne était assez naturelle chez le duc : quelque brave qu'il fût, il allait jouer une partie qui n'était pas dénuée de dangers tant pour Eva que pour lui-même. Mais, en vrai chevalier, toutes ses craintes portaient au sujet de la jeune fille ; il ne songeait pas beaucoup aux périls que pouvait courir sa personne. Tout en favorisant les amants, il tenait aussi

aux idées généreuses que nous lui connaissons déjà. Tant bien que mal, le prince brabançon atteignit le matin un peu plus malaisément que beaucoup d'autres mortels. La clepsydre sonnait en ce moment et Son Honneur compta quatre coups.

- Le moment approche, se dit le duc, levons-nous et habillons-nous.

Là-dessus, il sauta du lit, s'approcha d'une des fenêtres grillées de sa chambre et constata l'état du ciel. Gothelon, fidèle à son service, vint aider à la toilette de Sa Grâce. En quelques minutes, messire Jean fût prêt, puis en fervent chrétien, il s'agenouilla sur le prie-Dieu et adressa au Ciel ses prières quotidiennes.

-Gothelon, dit-il ensuite, va toquer légèrement à la porte de damoiselle Eva et dis-lui que je l'attends.

Quelques instants après, quel ne fut pas l'étonnement du prince en voyant entrer la fille des Mulrepas, toute costumée en page. Attifée de la sorte, Eva offrait aux yeux le spécimen du plus gentil petit seigneur que l'on pût voir.

- Vrai Dieu ! s'écria le duc en admiration, que vous êtes bien, chère damoiselle, sous les habits de Gothelon !

- Pentecôte m'a très-bien réussie, Seigneur.

- Etes-vous sûre de Pentecôte, bonne damoiselle ?

- Aussi sûre que vous de votre page Gothelon, Monseigneur.

- Parfait !... parfait ! murmura le duc, excellent appréciateur de la beauté.

Puis regardant plus attentivement damoiselle de Mulrepas, dont la figure rayonnait dans une cape de soie en pointe, il fut frappé de l'air d'intelligence répandu dans les traits fins de sa charmante visage, et du ton d'assurance qui distinguait le page improvisé.

- Aujourd'hui, se dit le duc, je tiendrai le mot de l'éénigme.

- Je suis à vos ordres, Monseigneur, reprit Eva de Mulrepas.

- La voix même est changée, pensa le duc en jetant en dessous un regard interrogateur à la jeune fille. L'entrevue en perspective agirait-elle si puissamment sur son intelligence. Avec une pareille fille, il faut s'attendre à tout.

- Nous partirons, beau page, ajouta le duc à haute voix, tenez-vous ferme et n'ayez pas peur.

- Votre Grâce peut se fier à moi.

Et le duc, suivi d'Eva, sortit de ses appartements. Ils longèrent les grands vestibules du premier étage, ils descendirent le grand escalier, parcoururent le long vestibule du rez-de-chaussée et trouvèrent dans la cour deux chevaux tout bridés et tout enharnachés. Monseigneur avait donné la veille des ordres en conséquence. A l'aspect du duc de Brabant, la garde de la porte présenta les armes, une fanfare retentit, la herse fut levée et le pont-levis tomba majestueusement. Les deux voyageurs matineux s'élançèrent au trot de leurs coursiers sur la route récemment pratiquée à l'occasion du tournoi du Bois de la fête. Comme ils approchaient du but de leur course, ils ralentirent le pas.

- Beau page, dit le duc, il est nécessaire que nous ayons tout à l'heure des explications nettes et certaines.

- Veuillez croire, Seigneur, que je ne manquerai pas de vous donner, ainsi qu'à lui, ample satisfaction. Là, du moins, sous votre tente, je ne courrai aucun danger.

- Mais par saint Géry ! cher Gothelon... pardonnez... nous attendrons...

- Oui, cela vaut mieux, Seigneur.

A ces paroles, le duc de Brabant ne put s'empêcher d'arrêter brusquement son cheval et de dévisager le joli page qui, dans ce moment, ramassait les

brides de son coursier qu'un gros cailloux avait fait trébucher.

- Mon cher Gothelon, dit le prince en poussant son destrier en avant, vous êtes pour moi, jusqu'à présent, une énigme extraordinaire. Il me semble pourtant que je commence à y voir plus clair.

Le page ne répondit pas. Ils n'échangèrent plus une seule parole jusqu'à leur arrivée à la grande tente ducale que les servants n'avaient pas encore repliée. Erambert, l'un des serviteurs du souverain de Brabant, accourut et vint tenir l'étrier aux nouveaux venus.

- Erambert, dit le duc, Raymond n'est point encore arrivé ?

- Non, Monseigneur.

- Nous attendrons, reprit le duc Jean.

Et messire Jean, suivi de Gothelon, pénétra dans la tente. Cette tente était ornée avec un luxe vraiment oriental : des tentures en damas rouge, semées de larmes d'argent, garnies de grosses floches en or, s'étalaient en longues draperies et formaient au moyen de pieux en bois précieux un octogone parfait. Des divans, mode que les Croisés avaient apportée avec eux de l'Orient, étaient un peu dispersés ça et là ; des vases, des coupes, des pots de toute forme et de toute grandeur, des plats, des objets de cuisine gisaient partout dans un pêle-mêle, que le banquet précédent, donné par le duc à ses fidèles, n'expliquait que trop.

- Asseyez-vous, beau page, dit le duc.

Puis s'adressant au servant d'armes :

- Erambert, il faut que tout ceci soit emballé et empaqueté pour ce soir. Vous prendrez aussi vos mesures pour que, demain, cette tente et ces étoffes précieuses soient rentrées dans les étuis en cuir de Bruxelles.

- Cela sera fait, Monseigneur.

- Car maintenant que la trêve est expirée, ajouta le duc en riant, nos ennemis seraient assez avisés pour exécuter un coup de main contre nos meubles et notre argenterie.

Au même instant, l'on entendit à l'extérieur de la tente le bruit des chevaux.

- Ils viennent, Gothelon, fit messire Jean ; je le jurerais sur ma tête.

Le page poussa un profond soupir et se leva instinctivement ; une grande pâleur couvrait ses joues : ses yeux étaient remplis d'anxiété.

- Vous craignez maintenant ? dit le duc.

- Oh ! poussa Eva en plaçant la main sur son coeur.

- Quoi ? chère damoiselle... Eh bien !...

- Oh !... Monseigneur, je crains sa colère...

- Pourquoi s'irriterait-il ?

- Je ne sais... oh !... Monseigneur.

Eva ne put en dire davantage : Erambert introduisait sous la tente du souverain deux hommes qui n'étaient autres que messire Robert de Scavedris et Raymond-le-Maudit.

Robert de Scavedris s'arrêta droit et fier à l'entrée de la tente ; il se borna seulement à faire une légère inclination de tête en disant d'un ton hautain :

- Salut au duc de Brabant !

Le mendiant s'était courbé jusqu'à terre. Le prétendu page avait détourné la tête, de sorte que Robert ne reconnut pas Eva immédiatement. La lumière de la lampe à l'huile aromatique éclairait seulement en plein le visage de Son Honneur. Celui-ci, avec la courtoisie qui lui était habituelle, se leva de son siège et reprit :

- Que messire Robert de Scavedris soit le bien venu, sous la tente du duc

Jean ! Voici un fauteuil, Chevalier, veuillez vous asseoir.

Et messire Jean poussa devant lui un fauteuil massif à haut dossier.

Puis, regardant Raymond, il ajouta :

- Vous avez réussi à nous amener le chevalier, brave Raymond.

- Oui, seigneur, fit bravement le mendiant.

Pendant ce temps, le jeune chevalier s'était un peu remis ; les paroles bienveillantes du prince avaient contribué sensiblement à briser son attitude arrogante.

- Voici, Raymond, une bonne récompense pour vous, continua le duc.

Et lui glissant dans la main une bourse arrondie, il ajouta en jetant les yeux sur messire Robert :

- Nous tenions beaucoup à voir de près celui qui, sous l'armure d'un chevalier liégeois, a combattu si vaillamment au tournoi que nous avions décrété pour le jour de Saint-Géron.

Robert s'était avancé de quelques pas vers une table sculptée, chargée d'armes et d'autres menus objets ; il était vêtu d'un haubert et d'une cotte d'armes ; de la main gauche, il tenait son morion dont il avait eu soin de se découvrir en pénétrant dans la tente de Sa Seigneurie. Appuyant la main droite sur la table et regardant fixement le duc, car il ne se doutait nullement qu'Eva de Mulrepas, sous les habits d'un page, se trouvait si près de lui, il dit :

- Seigneur duc, tu m'as fait appeler, non pour me décerner des compliments, mais pour me présenter de bonnes et loyales propositions.

A ces paroles brusques et fières, Raymond jeta au chevalier un regard suppliant. Eva put à peine réprimer un soupir. Le duc ne s'en émut pas ; ce prince illustre savait parfaitement, quand il le voulait, commander à ses passions et même à son caractère irascible. Il avait même deviné, pour ainsi dire instinct, la cause de l'animosité de Robert contre sa personne ; ce motif d'aigreur, joint aux autres infortunes de messire Robert, atténuaient singulièrement, chez Sa Grâce, les paroles peu aimables du jeune homme.

- Chevalier, reprit le duc avec calme, les compliments que je vous adresse, sont parfaitement justifiés.

- Je n'ai regretté qu'une seule chose, Seigneur duc, poursuivit Robert sur le même ton ; c'est de n'avoir pu te joindre au combat de la barrière.

Raymond toussa pour cacher son trouble et se retira à pas lents en murmurant :

- Oh ! jalouse ! maudite jalouse !

Eva, dans la demi-obscurité de la tente, persistait à se cacher le visage ; seulement, à cette provocation indirecte de son amant, elle éprouva comme une envie irrésistible de se jeter au devant de lui.

- Chevalier, fit-il, il me semble que la guerre actuelle nous offrira assez souvent l'occasion de nous mesurer. D'ailleurs, je ne vous ai pas fait mander auprès de moi dans l'intention de vous défier.

Le prince ne changea pas d'allure, ni de langage. Robert de Scavedris, quoique égaré par ses passions et ses préjugés, comprit la leçon indirecte que contenaient ces derniers mots ; il répliqua d'un air de mauvaise humeur, comme s'il était venu se cogner contre un mur :

- Pourquoi m'as-tu fait appeler, Seigneur duc ?

Le tutoiement agressif du jeune homme persistait de la manière la plus déterminée. Le duc n'y prit point garde, bien qu'il eût senti, au début, un aiguillon de colère dans les derniers replis de son âme. Mais, en même temps, l'expression de la figure de messire Robert était si douloureuse ; ses grands yeux bleus paraissaient si allanguis et si chargés de soucis que le bon duc

Jean éprouvait une pitié qu'il lui était impossible de maîtriser. On aurait dit réellement que ce jeune homme ne cherchait qu'une occasion de mourir honnablement. La politesse et la douceur du prince ne se démentirent pas un instant :

- Chevalier, dit-il, la démarche que j'ai faite auprès de vous par l'entremise de Raymond vous prouve surabondamment que mes intentions sont bien éloignées de tout acte d'hostilité.

Robert de Scavedris saisit toute la justesse de cette réflexion. Aussi ne put-il y répondre.

- Vous devez bien vous imaginer, Chevalier, continua le duc tranquillement, que mes propositions seront toujours compatibles avec votre honneur. Le duc Jean n'a jamais manqué de franchise et de loyauté ; mes ennemis même les plus acharnés peuvent en témoigner.

- C'est vrai, reprit le jeune homme précipitamment.

- Puisque, Chevalier, vous me raconnez au moins la franchise, permettez-moi de vous exposer, sans détour, mon plan d'avenir pour le duché de Limbourg, si toutefois Dieu me donne la grâce de le conquérir, mes vues sur votre destinée, et celle de damoiselle Eva de Mulrepas. Vous qui êtes en proie aux coups du sort, aux inconstances de la fortune, vous attendez, avec impatience, j'en suis persuadé, la fin des misères qui désolent votre patrie et votre famille.

- J'écoute, Seigneur duc, dit Robert d'un air sombre.

Le jeune homme se sentait vaincu par tant de magnanimité. Le prince, de son côté, voulait être juste ; il ne prétendait nullement, comme ces gens d'un esprit médiocre et d'un cœur plus que douteux, pousser trop loin les avantages que l'occasion lui fournissait. Il se plaisait seulement à constater que ses procédés sages et mesurés attiraient peu à peu le jeune chevalier de Scavedris. Ce dernier jeta les yeux vers le page qui n'avait guère encore remué, puis regardant le duc, il eut l'air de lui demander si cette troisième personne n'était pas de trop dans la conversation.

- Ne craignez rien, chevalier, reprit le duc qui avait saisi le mouvement de Robert. Ce page pourra même nous aider beaucoup. Vous apprendrez, vous-même, à le connaître tout à l'heure. Mais veuillez vous asseoir ; le temps nous presse et nous ne pouvons faire long feu.

Robert de Scavedris s'assit en face du duc. Le page se retira dans l'ombre de la tente. Le chevalier jeta de nouveau les yeux de ce côté, et se mit en devoir d'écouter.

- Chevalier, dit le duc, mes affaires, en ce pays, sont loin d'être désespérées ; les Brabançons occupent une partie de votre territoire et tiennent garnison dans plusieurs de vos châteaux. Mes troupes se promènent avec assez de liberté dans tous les coins de votre duché, si ce n'est à travers les forêts impénétrables au milieu desquelles se dresse votre forteresse de Celler-Dris ; l'archevêché de Cologne même nous est ouvert et, il y a peu de jours, je campais encore sur les terres de l'archevêque Sifroi, votre allié. De plus, du côté de la Gueldre, grâce à mes amis de Hollande, mon compétiteur Renaud est tellement resserré qu'il lui serait à peu près impossible de faire la moindre chevauchée sur le moindre de mes fiefs mouvants. Je n'attends plus qu'une action générale : si elle s'offre, je ne la refuserai pas ; au contraire, je la réclame de tous mes voeux, mais les confédérés limbourgeois, vous le savez aussi bien que moi, ont sans doute résolu de prolonger indéfiniment la situation intolérable et ruineuse dans laquelle est placé ce bon duché. Dans une grande bataille rangée, je puis vaincre, comme je puis être vaincu ; cependant tout, jusqu'à présent, m'autorise à croire que la partie pourrait bien me rester.

- C'est ce que nous verrons, reprit Robert toujours plus sombre.

- Quoi qu'il en soit, Chevalier, continua le duc, vous ne pouvez nier que ma position ne soit très-favorable : en effet, soutenu, comme je le suis, par trois grandes villes voisines de votre territoire : Liège, Maestricht, Aix-la-Chapelle, vos forces n'ont pas encore réussi à me faire lâcher pied. Voilà les faits, Chevalier ; ils parlent assez haut d'eux-mêmes. Toutefois, les choses ne marchent pas assez au gré de mes désirs, je désirerais vivement voir la question vidée. D'autre part, la dissension qui existe entre votre lignage et celui des Mulrepas contribue énormément à la réussite de mes projets sur ce territoire.

- Vous n'avez que trop raison, Seigneur duc.

Le chevalier n'avait pas tutoyé ; messire Jean s'en aperçut.

- Ces mésintelligences me donneront très-probablement la victoire ; un pays troublé par la discorde devient ordinairement la proie de l'ennemi. En cette occurrence, je ne suis pas l'ennemi du Limbourg ; au contraire, j'en suis l'ami ; je désire vivement son bonheur et sa prospérité. Or, si Dieu m'accorde un jour la victoire, vous pouvez tenir pour assuré que tous mes efforts tendront à réconcilier les deux familles rivales de ce pays et à cicatriser, par tous les moyens en mon pouvoir, les plaies hideuses de la guerre.

- Robert de Scavedris accentua un sourire ironique et incrédule.

- Il vous est libre, chevalier, de ne pas croire à mes paroles, continua le duc, mais je crois que mon devoir m'oblige à vous parler selon mon coeur. Votre pays, sous mon gouvernement, ne sera pas plus malheureux que sous celui du comte de Gueldre ; par votre union au Brabant, votre commerce si précaire, votre industrie presque nulle, votre agriculture prendront une extension beaucoup plus considérable ; vos concitoyens, tant arriérés, apprendront de nos tisserands de Bruxelles et de Louvain, de quelle manière on amène l'eau sur son moulin.

Robert écoutait le duc attentivement et trouvait, dans le for intérieur de sa conscience, qu'il n'avait rien à répondre.

- Oui, oui, messire chevalier, le bonheur du Limbourg forme une de mes plus grandes préoccupations. Croyez-vous que je voie avec plaisir toutes ces campagnes dévastées, toutes ces récoltes foulées aux pieds, les abbayes de Rolduc et de Val-Dieu quasi ruinées par les impositions militaires ? Détrompez-vous, mon coeur saigne souvent en présence de tant de désastres. Nous tâcherons donc d'y mettre un terme le plus tôt possible et de ramener, parmi les populations, la confiance et la sécurité. Par la justice et la bonté, il me sera bien facile de ramener à moi les coeurs égarés de la plupart des Limbourgeois. En effet, votre haine contre moi est purement factice ; vous ne me connaissez même pas. Entr'autres, les chevaliers de la maison de Scavedris me sont hostiles, parce que les chevaliers de Mulrepas, leurs ennemis, combattent sous ma bannière.

- On connaît, seigneur duc, les motifs, qui ont poussé les Mulrepas à vous aider dans cette funeste guerre, reprit Robert.

- Ne discutons pas ces motifs, jeune homme, poursuivit le duc aussi imperturbablement ; ceci nous entraînerait trop loin et vous savez bien qu'il y a autant de torts d'un côté que de l'autre.

- Je n'en doute pas seigneur duc, ajouta Robert que les infortunes avaient mûri et dont l'esprit commençait à voir clair dans ces haines de familles.

(wordt voortgezet)